

GÜNÜMÜZDE TURİZMİN ÖNEMİ

OSMAN CAHİT İNANDIK*

Daha ilkçağlardan beri yapılmakta olan gerek kişisel, gerekse toplu geziler, yüzyılımızda tekniğin her alanda olduğu gibi ulaşımında da büyük ilerlemeler kaydetmesiyle önemli bir canlılık ve hareket kazanmıştır. Bir zamanlar insanların "olaksız" daha sonra da "çok güç" diye nitelendirdikleri kıtalararası seyahatler bile günümüzde problem olmaktan çıkmıştır. Sürati yüksek olan deniz vasıtaları, elektrikli trenler, otobüsler ve nihayet sesten hızlı uçaklar, insanların yeryüzünde daha hareketli olmasını sağlamıştır.

Turizmin özellikle son yıllarda hızla gelişmesi ve bugünkü boyutlarına erişmesini, sadece ulaşım tekniğinin gelişmesine bağlamamız doğru olmaz. Gerçekten de bu faktörün yanında, bazı ülkelerde refah seviyesinin yükselmesi, propogandalar, reklâmlar, organizasyon gibi nedenler de oldukça önemlidir. Bilindiği gibi bugün uluslar, bütçelerinde turizm gelirlerini de hesaplamakta ve bu gelirin artması için çareler aramakta, çalışmalar ve programlar yapmaktadırlar Turistleri çekmek için yapılan yarış artık gözle görülür bir hale gelmiştir. Her yıl milyonlarca insanı kapsayan turizm olayını ortaya çıkaran çeşitli sebepler vardır. Bu sebepler zaman akımı içinde giderek değişmektedir. İlkçağlarda yapılan gezilerin ilk sebepleri arasında coğrafi keşifler, dünyanın tanınması bulunmaktaydı. Bunun hemen ardından ticarî amaçlarla yapılan geziler gelmekteydi. Buna rağmen bahsettiğimiz zamanlarda Roma, Yunan ve Mısır medeniyetlerinde bugünkü anlamda bir turizm yapılmadığı bilinmektedir. Yine turizmde dinî sebepler, sıhhi sebepler, spor, doğa sevgisi, macera ve araştırma, kültür, dinlenme ve eğlenme ilerlemeyi sağlayan faktörler olmuşlardır.

Yakın yıllarda turizmin bünyesinde önemli değişiklikler olmuştur. Bunların başında muhakkak ki kişisel turizmin yerini almakta olan kollektif turizm gelmektedir. Kişisel turizme oranla daha kolay ve daha ucuz olması, bu şeklin giderek

*Bu makele, 14.12.1981'de ebediyete intikal eden değerli meslektaşım Ass. Osman Cahit İNANDIK tarafından, 1978'de baskıya verilmişti. Makalenin baskı provasının düzeltilmesi görevi bize düştüğü için kendimi şanssız sayıyor ve değerli meslektaşım, Allah'tan rahmet diliyorum,...

Doç. Dr. Hayati Doğanay

yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Yine kollektif turizmde harcanacak paranın belli olması, kalınacak yerlerin evvelce ayırılmış olması, tek başına veya birkaç kişiyle gidilmesi, zor olan yerlere kolayca gidilebilmesi ve nihayet seyahat masraflarının taksitlerle ödenebilmesi gibi rahatlıklar, bu sistemin süratle tutulmasını sağlamıştır.

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle çok zengin bir turizm potansiyeline sahip ülke durumundadır. Bu potansiyelden gerektiği şekilde yararlandığı taktirde ülkemizin dünya turizminde birinci planda yer tutacağı muhakkaktır. Elverişli coğrafi konumu yanında, ilk medineyetler kalıntılarının çok miktarda bulunması yine büyük bir avantajdır. Kuzey ve Orta Avrupa insanların adeta hasret olduğu bol güneşin varlığı, doğal kumsalların, temiz ve berrak denizlerin bulunuşu uluslararası turizmde önemli bir yer tutmamızı sağlayacak düzeydedir.

Turizm potansiyelinin bu kadar yüksek olduğu ülkemizde, henüz bu sektörden gerektiği gibi yararlanacak bir durumda olmadığımız da bilinmektedir. Türkiye turizmi her haliyle ancak bir gelişme devresi içindedir. Uluslararası turizm hareketlerinden tam olarak yararlanamamaktadır. Turizm gelirlerinin ödemeler dengesine ve millî gelire etkili olduğu söylenemez. Son yıllarda, turizmin değerini kavramış olan birçok ülke bu sektörden şaşırtıcı derecede yüksek gelir sağlamaktadır. Bu ülkelerin başında hiç şüphesiz Akdeniz ülkeleri gelmektedir. 1964-1970 yılları arasındaki dönemde, turist çeken ülkeler arasında ilk üç sırayı İspanya, İtalya ve Fransa almaktaydı. Son yıllarda Akdeniz kıyılarından yararlanan Yugoslavya ve Yunanistan da turizmden önemli ölçüde gelir sağlamaya başlamışlardır.

Bugün uluslararası turizm hareketlerinde eskiye göre önemli değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin başında turist yollayan ülkelerle turist kabul eden ülkelerin aynı kalmadıkları görülmektedir. Turist yollayan ülkelerin başında gelen Amerika, artık bu yerini Avrupa ülkelerine bırakmaya başlamıştır. Nitekim bugün en fazla turist gönderen ülke olarak Batı Almanya'yı belirtmemiz mümkündür. Yine eski turist çeken ülkelerin yerini (İsviçre, Avusturya, Norveç) yeni ülkeler, özellikle de Akdeniz ülkeleri (İspanya, İtalya, Yugoslavya, Yunanistan) almaktadır. Dünyada en fazla turist çekmeye başlayan bölgeler arasında Doğu Akdeniz'in yer aldığı tesbit edilmiştir. Gün geçtikçe belirgin bir şekilde Doğu Akdeniz ülkelerine yönelen turizm hareketleri, yıllık istatistiklerden de anlaşılacağı gibi devamlı artmaktadır.

Ülkemizin de Akdeniz sahilleri turizm sektöründe yüksek miktarlarda gelir sağlayacak potansiyele sahiptir. İklimin son derece elverişli olması, doğanın her türlü güzelliklerinin bir arada bulunması, turist çekmekte önemli bir etken olan tarihî eserlerin oldukça fazla olması bu potansiyeli yükselten başlıca sebeplerdir. Gerekli önem verildiği taktirde, planlı ve programlı çalışmalar ve yatırımlar yapıldığı taktirde ülkemizin kısa bir zamanda turist çeken ülkeler arasına gireceği ve hatta başta yer alabileceği söylenebilir. Bunun için konaklama tesisleri-

nin yapılması, eleman yetiştirilmesi, halkın eğitilmesi, reklâm yapılması veya kısaca kitle turizmini gerçekleştirebilmek için her türlü çalışmaya süratli bir şekilde girilmesi şarttır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi ülkemiz henüz kitle turizmine hazır değildir. Hatta sadece konaklama tesisleri bile yeterli değildir. Mevcut tesislerle bugün yurdumuza gelen turistleri bile ağırlamakta güçlük çektiğimiz muhakkaktır.

Turizmde son yıllarda birçok değişikliklerin olduğunu söylemiştik. Buna paralel olarak da turistlerin artık lüks ve pahalı oteller yerine, basit fakat temiz ve ucuz tesisleri tercih ettikleri saptanmıştır. Ayrıca kitle turizminde tatil köylerinin de önemli bir yer aldığı muhakkaktır. Bu nedenle ülkemizin Akdeniz kıyılarında oldukça fazla bulunan, tabii plajlar ve kumsallardan faydalanarak buralara tatil köyleri, kamping yerleri kurmamız gerekmektedir. Sahillerimizde tek başına isim yapacak yerler oldukça fazladır. Nitekim bunun en güzel örneği Manavgat ilçesine bağlı Side köyüdür. Yine Antalya'ya 40 km. kadar uzaklıktaki bulunan Kemer, doğa güzellikleriyle daha şimdiden isim yapmıştır. Fakat heme belirtmek gerekir ki, turizmin değerini henüz tam olarak anlayamamış olmamız bu yüksek turizm potansiyelli yerlerde bile kendini açıkça göstermektedir.

Ülkemizde nüfus artış hızı bir hayli yüksektir. 1980 sayımına göre 45 milyon aşkın bir nüfusumuz vardır. Turizmde ileri bir seviyeye erişmek amacıyla olan ülkemiz, yapılacak tesis çalışmalarında bu durumu da göz önüne almaktadır. Özellikle büyük yerleşme merkezlerinde ve çevrelerinde yapılacak çalışmalarda çok daha dikkatli olunması gerekmektedir. Otel, motel, pansiyon ve tatil köyleri gibi tesisler işletmeye açıldığı tarihlerde olmasa bile, zamanla hem turistleri hemde buldukları yerleşme merkezlerinin asıl sakinlerini zor durumlara düşürebilir. Başta alt yapı hizmetleri olmak üzere çeşitli problemler ortaya çıkabilir. Bilindiği gibi bazı yerleşme merkezlerimizde daha şimdiden şehir içi ulaşım aksaklıkları, hava ve çevre kirliliği gibi turistleri rahatsız edecek meseleler vardır. İleriye dönük olarak, planlı ve programlı yapacağımız çalışma ve yatırımlarda buna önemle eğilmek gerekmektedir. Aksi takdirde birçok yatırımlar gelir getireceği yerde, bizi çeşitli şekillerde zarara sokabilir. Burada belirtmek istediğimiz husus, temelden sağlam bir başlangıcın yapılmasıdır. Buna paralel olarak yatırımların bulunmasında ve bu yatırımların kullanılmasında öz kaynaklarımızdan faydalanmada gereken çabayı göstermemiz bir diğer önemli konudur. Çünkü bu şekilde tesisler vs. için ortaya konan sermaye kısa bir müddet içinde tekrar sahiplerine dönebilir. Örneğin bir tesisin kurulması için gereken sermayenin % 10' unu veren bir seramik fabrikası, tesisin malzemelerini kendisi verebilir ve bu şekilde hızlı mal satmak yolu ile verdiği sermayenin bir kısmını kısa zamanda geri alabilir. Yine bu konuda ikinci bir alternatif, bir firma veya fabrikanın, sermayeyi para olarak değil de, mal olarak vermesi de mümkün görülmektedir. Sanayide ülkemizi istenilen bir düzeye eriştiğini söylememiz henüz erken bile olsa, bir turizm atılımı gerekecek malzemenin hemen hemen tümünü ortaya koyabilecek kapasitededir.

Bu konu üzerinde hassasiyetle durulmalı ve kullanılacak her türlü malzemenin yerli olmasına çalışılmalıdır.

Turizm hareketlerinin ekonomik gelişmeye yardımcı olduğu artık tamamen bilinmektedir. Gelişmekte olan ülkeler, turizmde gereği şekilde yararlanabildikleri takdirde bu sektörden de ödemeler dengesine ve millî gelirlerine büyük ölçüde katkı olabilirler. Kalkınma süreci içinde olan ülkemiz, çok zengin turizm potansiyelinden mutlaka faydalanmalı ve bu konuda zaman kâyetmeden tüm çalışmalara bir an önce başlanmalıdır.